

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne 2022

o opatřeních v oblasti školství v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon upravuje opatření v oblasti školství¹⁾, která se vztahují na cizince, kterému byla v České republice poskytnuta dočasná ochrana podle zákona o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace²⁾ v návaznosti na prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kterým se stanoví, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES, a kterým se zavádí jejich dočasná ochrana (dále jen „cizinec“).

(2) Ustanovení tohoto zákona se použijí přednostně před ustanoveními jiných právních předpisů.

§ 2

Přijímání k předškolnímu vzdělávání a k základnímu vzdělávání

(1) Pokud ředitel mateřské školy zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu, v němž má místo pobytu cizinec, nebo základní školy zřízené obcí nebo svazkem obcí se sídlem ve školském obvodu, v němž má místo pobytu cizinec, rozhodl mimo režim zápisu podle školského zákona o nepřijetí cizince, na kterého se vztahuje povinné předškolní vzdělávání nebo povinná školní docházka nebo jde o osobu podle § 20 odst. 2 školského zákona, bezodkladně informuje zřizovatele.

(2) Zřizovatel bez zbytečného odkladu po projednání s ředitelem jiné školy určí pro vzdělávání jím zřizovanou školu, není-li v této škole překročen nejvyšší povolený počet dětí nebo žáků zapsaný v rejstříku škol a školských zařízení. Pokud nemůže být určena žádná škola, zřizovatel bez zbytečného odkladu informuje krajský úřad příslušný podle místa pobytu cizince. Krajský úřad bez zbytečného odkladu určí školu pro vzdělávání, a to po projednání s ředitelem příslušné školy a s jejím zřizovatelem; přitom přihlíží k místu pobytu cizince.

¹⁾ Čl. 14 směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími.

²⁾ Zákon č. .../2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace.

(3) Pokud nemůže být krajským úřadem podle odstavce 2 určena žádná škola, krajský úřad bez zbytečného odkladu informuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy bez zbytečného odkladu určí jiný krajský úřad, který ve spolupráci s krajským úřadem podle odstavce 2 bez zbytečného odkladu určí školu pro vzdělávání, a to po projednání s ředitelem příslušné školy a s jejím zřizovatelem; přitom přihlíží k místu pobytu cizince.

(4) Ředitel určené školy je povinen rozhodnout o přijetí cizince ke vzdělávání, není-li překročen nejvyšší povolený počet dětí nebo žáků zapsaný v rejstříku škol a školských zařízení.

§ 3

Obsah vzdělávání v základní, střední, vyšší odborné škole a konzervatoři

Při vzdělávání žáka nebo studenta, který je cizincem, ředitel základní školy, střední školy, konzervatoře nebo vyšší odborné školy za účelem adaptace této osoby na vzdělávání podle školského zákona může po dobu nezbytně nutnou zčásti nebo zcela nahradit vzdělávací obsah školního vzdělávacího programu nebo akreditovaného vzdělávacího programu jiným vhodným vzdělávacím obsahem podle potřeb žáka nebo studenta. Vhodný vzdělávací obsah podle potřeb žáka základní školy nebo střední školy nemusí být v souladu s rámcovým vzdělávacím programem.

§ 4

Přijímání ke vzdělávání ve střední škole, konzervatoři a vyšší odborné škole

(1) Ředitel střední školy nebo konzervatoře může při postupu podle § 63 školského zákona přijmout a zařadit cizince i do probíhajícího 1. ročníku.

(2) Ředitel vyšší odborné školy může při postupu podle § 95 školského zákona přijmout a zařadit cizince i do probíhajícího 1. ročníku.

§ 5

Přijímací řízení ke střednímu a vyššímu odbornému vzdělávání a ke vzdělávání v konzervatoři

(1) V přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání pro školní rok 2022/2023 se lhůta pro podání žádosti cizincem o přijetí ke střednímu vzdělávání pro první kolo do oboru vzdělání s maturitní zkouškou prodlužuje do 5. dubna 2022 a do ostatních oborů vzdělání do 8. dubna 2022. V případě oborů vzdělání s maturitní zkouškou ředitel školy předá údaje Centru pro zjišťování výsledků ve vzdělávání do 8. dubna 2022.

(2) V přijímacím řízení má cizinec navýšen časový limit pro jednotnou přijímací zkoušku nebo školní přijímací zkoušku o 25 %.

(3) V přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání a ke vzdělávání v konzervatoři může cizinec nahradit doklad prokazující získání předchozího vzdělání, splnění povinné školní docházky nebo splnění přijímacích kritérií podle § 60d odst. 1 písm. a) nebo d) školského zákona čestným prohlášením, pokud doklad nemá.

(4) V přijímacím řízení k vyššímu odbornému vzdělávání může cizinec nahradit doklad prokazující získání předchozího vzdělání nebo splnění přijímacích kritérií podle § 94 odst. 3 písm. a) nebo c) školského zákona čestným prohlášením, pokud doklad nemá.

§ 6

Osvobození od poplatku za nostrifikace

(1) Cizinec je osvobozen od poplatku za přijetí žádosti o uznání platnosti nebo vydání osvědčení o uznání rovnocennosti dokladu o dosažení základního, středního nebo vyššího odborného vzdělání získaného v zahraniční škole podle Položky 10 písm. d) přílohy k zákonu o správních poplatcích.

(2) Cizinec je osvobozen od poplatku za úkony spojené s řízením o žádosti o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace podle § 90a odst. 2 zákona o vysokých školách.

(3) Cizinec je osvobozen od poplatku za přijetí žádosti o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a dokladu o zahraničním vysokoškolském vzdělání podle Položky 22 písm. m) přílohy k zákonu o správních poplatcích.

§ 7

Účinnost

(1) Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

(2) Tento zákon pozbývá platnosti uplynutím dne 31. března 2023.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. OBECNÁ ČÁST

Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen

Na stávající situaci, kdy Česká republika čelí významné migrační vlně, reaguje především zákon o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace.

Vzdělávání v regionálním školství upravuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Stávající školské právní předpisy na současnou situaci, kdy probíhá ozbrojený konflikt na území Ukrajiny, v jehož důsledku se dala do pohybu migrační vlna nebývalého rozsahu, nejsou dimenzovány. Proto je žádoucí stanovit zvláštní postupy pro přístup ke vzdělávání těchto osob na našem území, čímž bude sekundárně zajištěno, že u dotčených osob bude možné zajistit naplnění jejich práva na vzdělání na rovnoprávném základě.

Stávající právní úprava nemá žádné dopady na rovnost mužů a žen a není ani v rozporu se zákazem diskriminace.

Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen, a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Stěžejním principem navrhované právní úpravy je stanovení zvláštních postupů spojených s přístupem ke vzdělávání osob přicházejících na území České republiky v důsledku probíhajícího ozbrojeného konfliktu na území Ukrajiny. S ohledem na skladbu osob, které na naše území přicházejí, je nezbytné řešit přístup dětí ke vzdělávání. Jedná se o speciální právní úpravu ke školskému zákonu, který bude aplikován subsidiárně.

Navrhovaná právní úprava řeší přijímání příchozích osob k předškolnímu, základnímu, střednímu a vyššímu odbornému školství a stanoví se zvláštní pravidla pro obsah vzdělávání těchto osob. Příchozí osoby se osvobozují od poplatků za nostrifikace.

Navrhovaná právní úprava nemá na rovnost mužů a žen žádné dopady a není ani v rozporu se zákazem diskriminace.

Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a plně respektuje též Listinu základních práv a svobod.

Zhodnocení slučitelnosti navrhované právní úpravy s předpisy Evropské unie, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami práva Evropské unie a s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Návrhu zákona se týkají tyto předpisy EU:

- směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími, a
- prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kterým se stanoví, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES, a kterým se zavádí jejich dočasná ochrana.

Návrh zákona je s právem EU plně slučitelný.

Předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky a sociální dopady, včetně dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí

Finanční dopady lze předpokládat v souvislosti s osvobozením poplatků za nostrifikace. Celkový odhad finančních dopadů souvisejících s navrhovanou právní úpravou nelze konkretizovat, neboť nelze kvalifikovaně odhadnout velikost migrační vlny, která dorazí až na území České republiky. Lze nicméně předpokládat náklady v řádu milionů korun.

U navrhované právní úpravy se nepředpokládají negativní sociální dopady a ani finanční nároky na podnikatelské subjekty, popř. dopady na životní prostředí České republiky.

Zhodnocení dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů

Navrhovaná právní úprava nebude mít negativní dopady na ochranu soukromí a osobních údajů.

Zhodnocení korupčních rizik

Navrhovaná právní úprava není spojena s výraznými korupčními riziky.

Zhodnocení dopadů na bezpečnost nebo obranu státu

U navrhované právní úpravy se předpokládá pozitivní vliv na bezpečnost státu. Usnadnění příchozím osobám v přístupu ke vzdělávání přispěje k tomu, aby se tyto osoby začleňovaly do společnosti a v souhrnu napomáhá zvládnutí současné migrační vlny.

Hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad

S ohledem na časovou tíseň vláda udělila výjimku z povinnosti provést hodnocení dopadů regulace podle Obecných zásad.

Způsob projednání návrhu zákona

Současně s předložením navrhované právní úpravy se předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky žádá o vyhlášení stavu legislativní nouze a o projednání navrhované právní úpravy ve zkráceném jednání v rámci vyhlášeného stavu legislativní nouze podle § 99 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Tento výjimečný postup je navrhován s ohledem na mimořádné okolnosti související s migrační vlnou.

Stávající školské právní předpisy nejsou odpovídajícím způsobem připraveny na současnou migrační vlnu. Reálně tedy hrozí, že pokud nebude navrhovaná právní úprava přijata, bude značně ztížen přístup příchozích osob ke vzdělávání a nebudou právně upraveny postupy, které by naplnily právo těchto osob na vzdělání. Uvedený stav by znamenal ohrožení bezpečnosti státu, protože by bylo značně ztíženo začleňování osob do společnosti. Zároveň by uvedený stav znamenal pro ČR značné hospodářské škody, neboť by v případě dětí předškolního a školního věku tento stav znamenal ztížení přístupu jejich rodičů na trh práce a produktivní začlenění do společnosti.

Usnadnění přístupu ke vzdělávání tedy přispívá ke zvládnutí současné migrační vlny. Případné nezvládnutí migrační vlny má potenciál zásadním způsobem ohrozit vnitřní bezpečnost státu a způsobit značné hospodářské škody.

Návrh tak splňuje podmínky stanovené jednacím řádem Poslanecké sněmovny pro vyhlášení stavu legislativní nouze a jeho projednání v tomto rámci.

B. ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K § 1

Úvodní ustanovení upravuje působnost tohoto zákona. Tento zákon navazuje na zákon o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace a upravuje zvláštní pravidla v oblasti školství pro osoby příchozí z Ukrajiny.

Návrh dále upravuje specialitu vůči dalším právním předpisům v této oblasti.

K § 2

Na žáky přijíždějící z Ukrajiny se obecně vztahuje povinná školní docházka a povinné předškolní vzdělávání podle § 34a a § 36 školského zákona. Předpokládá se, že nejprve si však tyto osoby musí vyřešit jiné životní potřeby, zabezpečit bydlení, zajistit si zdravotní péči, komunikovat s úřady atd. Až následně je možné řešit docházku ke vzdělávání. Platí však, že dítě, nebo žák může žádat o přijetí ke vzdělávání již bezprostředně po příjezdu. Zpravidla bude zákonný zástupce žádat o přijetí ve spádové škole podle místa pobytu v ČR. Spádová škola je školským zákonem obecně primárně „povolána“, aby zajišťovala vzdělávání dětí v jejím obvodu.

Pokud by ředitel spádové školy nepřijal (školský zákon to neumožňuje v případě plné kapacity), stanoví se povinnost ředitele informovat o této situaci zřizovatele, který bude hledat možnost vzdělávání dítěte nebo žáka v některé jím zřízené mateřské, respektive základní škole po projednání s ředitelem. Pokud takto nelze postupovat, opět z důvodu plné kapacity všech škol zřizovaných zřizovatelem nebo v případě, že zřizovatel další školu nezřizuje, pak zřizovatel informuje krajský úřad, který určí jinou školu.

Pokud takto nelze postupovat, opět z důvodu plné kapacity všech škol zřizovaných v určitém kraji, krajský úřad o situaci informuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které určí jiný kraj. Ministerstvem určený kraj ve spolupráci s „původním“ krajem zajistí školu v ministerstvem určeném kraji. Není potřeba, aby zřizovatel, krajský úřad nebo ministerstvo vedlo o tomto řízení, může činit i neformální jednání, podstatné však je, aby „určená“ škola byla v nejlepším zájmu dítěte, respektive rodiny dítěte. Zároveň je nutné přihlížet k místu pobytu cizince, tzn. určená škola musí být v přiměřené dojezdové vzdálenosti od místy pobytu žáka cizince. Určená škola uchazeče o vzdělávání přijme ve správním řízení.

Všechna výše uvedená pravidla se týkají období mimo zápis podle školského zákona, který probíhá od 1. dubna do 30. dubna kalendářního roku (pro základní školy), resp. od 2. května do 16. května kalendářního roku (pro mateřské školy) vždy pro následující školní rok. V případě těchto zápisů již bude platit běžná právní úprava podle školského zákona, kdy má spádová škola výslovnou právní povinnost spádové uchazeče přijmout. V případě zápisů je také mnohem větší časový prostor řešit dostatečnou kapacitu školy.

K § 3

U žáků a studentů z Ukrajiny může být zpočátku vhodné soustředit se na jejich adaptaci, a ne ihned na běžnou výuku v základních školách, středních školách, konzervatořích i VOŠ. Proto se stanoví, že ředitel školy přizpůsobí jim poskytované vzdělávání podle potřeb žáka. Přizpůsobení musí být za účelem, aby se žák připravoval na vzdělávání podle českých

školských právních předpisů (školský zákon, rámcové vzdělávací programy). Typicky se bude jednat o zdokonalování znalostí českého jazyka žáka.

Pokud jde o předškolní vzdělávání v mateřských školách, princip individualizace vzdělávání na vývojová specifika dětí předškolního věku je již v RVP předškolního vzdělávání dostatečným způsobem zohledněn a legislativní úprava není nezbytná.

K § 4

Za běžného stavu ředitel střední nebo vyšší odborné školy může při přijímání do vyššího ročníku zařadit žáka nejnižše do 2. ročníku. Stanoví se, že uchazeče z Ukrajiny je možné přijmout do 1. ročníku i v průběhu školního roku, nejen na základě přijímacího řízení konaného v řádném termínu.

K § 5

Vzhledem k tomu, že uchazeči z Ukrajiny přijíždějící do ČR nemohli často stihnout řádný termín pro podání přihlášky na střední školu do 1. března, prodlužuje se jim termín pro podání přihlášky. Zároveň se umožňuje, aby tito uchazeči mohli určité skutečnosti nahradit čestným prohlášením, konkrétně doklady prokazující získání předchozího vzdělání (splnění podmínky základního/středního vzdělání podle § 59 odst. 1, resp. § 93 odst. 1 školského zákona) nebo splnění povinné školní docházky (§ 59 odst. 1 školského zákona). Umožňuje se také, aby uchazeči mohli čestným prohlášením doložit splnění některých přijímacích kritérií, konkrétně kritéria hodnocení na vysvědčeních z předchozího vzdělávání a dalších skutečností, které osvědčují vhodné schopnosti, vědomosti a zájmy uchazeče. Není možné čestným prohlášením nahradit výsledky školní přijímací zkoušky ani jednotné přijímací zkoušky (u některých oborů vzdělání). Vychází se z toho, že uchazeči z Ukrajiny nemusí mít k dispozici potřebné doklady. V ostatním se na přijímací řízení uplatní školský zákon. Zároveň se stanoví, že se všem uchazečům z Ukrajiny prodlužuje časový limit pro vypracování zkoušky o 25 %, vychází se ze zvýhodnění uvedeného v příloze č. 1 k vyhlášce č. 353/2016 Sb. Není tak nutné, aby tyto osoby navštěvovaly školské poradenské zařízení.

Kritéria přijímacího řízení ředitelé škol upravovat nemusí, ta zůstanou beze změny. Čestné prohlášení bude nahrazovat doklady (případně další dokumenty vážící se ke kritériím přijímacího řízení) o předchozím vzdělávání, tedy bude obsahovat konkrétní údaje, které jsou potřebné pro přijímací řízení, uchazeč je však uvede formou čestného prohlášení (například, že byl klasifikován z určitých předmětů určitým způsobem); čestné prohlášení bude tedy formou uvedení skutečností, rozhodných pro přijímací řízení.

K § 6

Stanoví se, že se nebudou vybírat poplatky za nostrifikace, a to jak doklady o dosažení základního, středního a vyššího odborného vzdělání, tak i doklady o dosažení vysokoškolského vzdělání.

K § 7

Pro naléhavost potřeby řešit urychleně výše popsanou mimořádnou situaci způsobenou ozbrojeným konfliktem na Ukrajině se účinnost navrhované právní úpravy stanoví již dnem vyhlášení zákona. Také se časově omezuje platnost právní úpravy, a to výslovně do 31. března 2023, v souladu se zákonem o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace.

V Praze dne 9. března 2022

Předseda vlády:
prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M., v. r.

Ministr školství, mládeže a tělovýchovy:
Mgr. Petr Gazdík v. r.